

ZNAČAJ ODNOSA STRUČNJAKA I KORISNIKA TE STRUČNIH POSTUPAKA U PREVENCIJI BJEGOVA MLADIH IZ ODGOJNIH USTANOVA

SAŽETAK

Bjegovi mladih često se spominju kao gorući problem u odgojnim ustanovama. Uz fenomenološke aspekte i čimbenike koji doprinose ovoj pojavi, a koji su već istraženi kroz znanstvena istraživanja, ovaj rad usmjeren je na odnos mladih koji imaju iskustvo bijega iz odgojnih ustanova sa stručnjacima, primarno odgajateljima. Postojeća istraživanja ukazuju na značaj odnosa korisnika i stručnjaka pri čemu se nekvalitetan odnos povezuje s razlozima zbog kojih mladi bježe, a dobar odnos sa zaštitnim čimbenicima koji sprječavaju mlade u bijegu te, općenito, kao čimbenik koji doprinosi uspjehu tretmana. Ovaj rad ima za cilj predstaviti kako mladi doživljavaju odnos sa stručnjacima te koje postupke stručnjaka identificiraju kao potencijalno korisne i učinkovite u prevenciji bjegova iz ustanove. Tako je u radu fokus na značaju i mogućnostima profesionalno pomažućeg odnosa između stručnjaka i mlade osobe s ciljem sprječavanja

¹ Doc.dr.sc. Gabrijela Ratkajec Gašević, prof. socijalna pedagoginja, email: gabrijela.ratkajec.gasevic@erf.unizg.hr

² Sanja Lampret, prof. socijalna pedagoginja, email: lampretsanja93@gmail.com

³ Doc.dr.sc. Ivana Maurović, prof. socijalna pedagoginja, email: ivana.maurovic@erf.unizg.hr

Prethodno priopćenje
Primljeno: veljača, 2019.
Prihvaćeno: prosinac, 2020.
UDK: 371.87
DOI 10.3935/ljsr.v27i3.284

Gabrijela Ratkajec
Gašević¹
orcid.org/0000-0002-6973-5721

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski
fakultet

Sanja Lampret²
orcid.org/0000-0002-6660-0370

Centar za odgoj djece i mladeži
Rijeka

Ivana Maurović³
orcid.org/0000-0002-3063-0981

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski
fakultet

Ključne riječi:

bjegovi mladih, odgojne ustanove, postupci stručnjaka u slučaju bjegova mladih, preporuke mladih.

pojave bjegova mladih iz odgojnih ustanova. Predstavljena je perspektiva 15 mladih s iskustvom bijega iz odgojnih ustanova. Primijenjena je tehnika polustrukturiranog intervjua za prikupljanje podataka, a za obradu podataka tematska analiza. Kao rezultat tematske analize, u kojoj su kao okvir određene tri teme, prepoznato je 12 kategorija i 57 kodova. Rezultati ovog istraživanja ukazuju da su odnosi korisnika i odgajatelja složeni i višerazinski. Mladi odnose doživljavaju pretežno pozitivno, a ovise i o postupcima odgajatelja, ali i o njihovim postupcima. Postupke odgajatelja koje su mladi doživjeli nakon povratka iz bijega moguće je podijeliti na one koji se događaju neposredno nakon povratka iz bijega ili s vremenskim odmakom. Dominantna intervencija nakon povratka iz bijega je razgovor o bijegu, koji sadrži elemente prikupljanja podataka o tijeku bijega, stjecanje uvida u razloge bijega, osvještavanje posljedica te dijeljenje savjeta. Uz razgovor, mladi navode i nastupanje posljedica, koje uključuju zabranu izlazaka, ukidanje povlastica i izolaciju. Rezultati rasvijetljuju kako odnos mladih i stručnjaka može postati važna pretpostavka u prevenciji bjegova mladih iz odgojnih ustanova.

UVOD

Statistike u posljednjih nekoliko godina ukazuju na porast pojave bjegova mladih iz ustanova socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj (Pravobranitelj za djecu, 2013., 2014., 2015., 2016., 2017., 2018., 2019.). Bježanje iz odgojne ustanove izrazito je rizično ponašanje koje ne samo da dovodi mlade u brojne opasnosti već doprinosi i produbljivanju problema u ponašanju, onemogućava tretman i daljnju izgradnju odnosa sa stručnjacima. Kada su u pitanju djeca i mladi u izvanobiteljskoj skrbi, odnos sa stručnjakom prvenstveno se odnosi na odgajatelje koji su s njima u najizravnijem i najdubljem kontaktu, no ne valja zanemariti odnose i s drugim stručnjacima, poput stručne službe ustanove ili pomoćnog osoblja ustanove.

U Republici Hrvatskoj bjegovi mladih promatraju se u kontekstu nestale djece, u skladu s kategorizacijom međunarodne organizacije »Missing Children Europe« (2013.) ponajprije zbog činjenice da je lokacija mladih tijekom bjegova nepoznata. To znači da su nestala djeca ona djeca koja su napustila, pobjegla ili su odvedena od osobe ili institucije koje o njima skrbe, a uključuju ponajprije djecu u bijegu od roditelja, skrbnika ili ustanova socijalne skrbi, protupravno oduzetu/otetu djecu od strane trećih osoba, djecu otetu od strane roditelja u privatnom međunarodnom kontekstu te nestalu djecu migrante bez pratnje. Bouillet i Uzelac (2007.) navode kako bijeg predstavlja jedan od eksternaliziranih problema u ponašanju koji uključuje svojevoljno i nedopušteno udaljavanje iz odgojnih sredina te uključuje odsustvo znanja i dopuštenja roditelja, skrbnika, odgajatelja ili drugih osoba.

Osim utvrđivanja fenomenoloških aspekata bijega, istraživanja u ovom području najčešće su se usmjerila na identificiranje čimbenika koji doprinose bjegovima mladih

iz ustanova socijalne skrbi. Tako Pergamit i Ernst (2011.) navode dva tipa čimbenika: one koji se pojavljuju unutar trenutnog okruženja (tzv. »push« čimbenici) te čimbenike izvan trenutnog okruženja (tzv. »pull« čimbenici). Pod »push« čimbenike, primjerice, spadaju loši uvjeti u odgojnim ustanovama, poput vršnjačkog nasilja (Meltzer i sur., 2005., prema Benoit-Bryan, 2015.; Attar-Schwartz, 2012.), odsutnost brige, topline, znanja i stručnosti osoba koje skrbe za mlade, kao i opća atmosfera u ustanovi (Angenent i sur., 1991.; Courtney i Barth, 1996.; Nesmith, 2002., prema Courtney i sur., 2005., Attar-Schwartz, 2012.; *Central Union for Child Welfare*, 2013., prema Hoikkala i Kemppainen, 2015.). U istraživanju autora Ching-Hsuan (2012.) utvrđeno je kako mladi bježe iz izvanobiteljskog smještaja jer se osjećaju osamljeno, te osjećaju kako stručnjaci ne iskazuju dovoljno brige za njih te ne osjećaju bliskost sa stručnjacima niti s vršnjacima. Također, kao jedan od rizičnih čimbenika za bjegove mladih istaknuta je nemoć stručnjaka da utječu na ponašanje korisnika, odnosno nesposobnost da se uspostavi kontrola nad neprihvatljivim ponašanjem maloljetnika.

Slične rezultate dobili su i Pergamit i Ernst (2011.) provodeći kvalitativno istraživanje s 50 mladih koji su imali iskustvo bijega iz odgojne ustanove u proteklih godinu dana. Mladi su naveli kako u odgojnoj ustanovi nemaju osobu s kojom mogu razgovarati o problemima te da se osoblje često izmjenjuje što onemogućuje stvaranje kvalitetnog odnosa. Prema izjavama mladih, upravo je izostanak pomoći i podrške stručnjaka u rješavanju problema bio jedan od razloga za bijeg. Istaknuli su nedostatak zajedničkih susreta korisnika i stručnjaka, odnosno manjak zajedničkog provođenja vremena, razumijevanja korisnika, kao i izostanak uvažavanja mišljenja mladih u donošenju odluka koji se tiču njih samih. Pritom, navode kako često zbog ovih razloga ulaze u konflikte sa stručnjacima jer ih doživljavaju nedostupnima za pružanje pomoći i nezainteresiranima. Ne odgovaraju mladima na pozive, ne zanima ih pozadina i razlozi bjegova, kao ni želje i prijedlozi mlade osobe za poboljšanjem tretmana. Nedostatak bliskosti sa stručnjacima i vršnjacima kao razloge bijega utvrdili su i Courtney i sur. (2005). Uz već navedeno u prethodno opisanim istraživanjima, učestale promjene smještaja često se navode kao rizičan čimbenik za pojavu bjegova iz izvanobiteljske skrbi (Courtney i Zinn, 2009.; Lin, 2012.) što moguće i da onemogućava uspostavu odnosa sa stručnjacima i vršnjacima.

Iako »push« čimbenici prednjače u objašnjenju razloga bjegova mladih iz odgojnih ustanova, utvrđeni su i brojni »pull« čimbenici, a kao najčešći navode se težnja za provođenjem vremena s obitelji i prijateljima izvan ustanove (Biehal i Wade, 2000., prema Courtney i sur., 2005.). Kim i Chenot (2015.) utvrdili su kako su skloniji bijegu oni mladi koji su tek smješteni u dom te su na početku prilagodbe ili su uključeni u sudski proces, kao i oni koji procjenjuju da imaju manju vjerojatnost za povratkom kući, a takvom ponašanju pribjegavaju kako bi »uzeli stvari u svoje ruke«.

Slični rezultati dobiveni su i u provedbi kvantitativnog istraživanja s 201 mladom osobom iz odgojnih ustanova u Republici Hrvatskoj koje je bilo usmjereno na utvrđivanje učestalosti i razloga bjegova mladih (Ratkajec Gašević, Maurović i Zalović, 2017.). Među čimbenicima koje mladi navode kao razloge za bijeg javlja se nedostatak osjećaja pripadanja domu, odnosno nedovoljno prisan odnos sa stručnjacima, nezadovoljstvo vezano uz postupke stručnjaka, kao i loši odnosi s vršnjacima. Mladi su istaknuli kako su pobjegli zbog nagovora i prijetnji, kao i zbog privlačenja pažnje. Dio mladih kao razlog navodi želju da provode vrijeme sa svojom obitelji.

Dakle, navedena istraživanja ukazuju kako su nedovoljno blizak odnos stručnjaka i korisnika, kao i neadekvatni postupci stručnjaka (po pitanju bijega, ali i općenito) čimbenici koji, iz perspektive mladih, doprinose njihovim bjegovima iz odgojnih ustanova.

O značaju odnosa između korisnika i stručnjaka koji ima za cilj postizanje promjena u ponašanju mlade osobe postoji duga tradicija istraživanja (Rogers 1957., prema Nelson-Jones, 2007.; Martin, Garske i Davis, 2000.; Horvath, 2001.; Norcross i Lambert, 2011.; LoCoco i sur., 2011.; Gelso, 2014.; Hidalgo, 2016), posebice vezano uz mlade u izvanobiteljskoj skrbi (Li i Julian, 2012., prema Izzo i sur., 2014.; Moore i sur., 2017.; Holmes i sur., 2018.; Kaur, 2019.) pri čemu ga nazivaju »ključnim sastojkom intervencije«. Mladi u izvanobiteljskoj skrbi dolaze iz obitelji koje se suočavaju s kompleksnim okolnostima, često su prisutni problemi u ponašanju, prisutna je loša slika o sebi kao i nepovjerenje u vlastitu budućnost, a mnogi od njih bili su izloženi i različitim traumatskim iskustvima te su izgubili povjerenje, privrženost i vjeru u odnose s drugim ljudima, posebice s odraslima (Jeđud, 2011.; Maurović, 2015.; *Social Care Wales*, 2020.). Uzimajući u obzir obilježja korisnika, a u skladu s teorijom privrženosti, pred odgajateljima zasigurno nije lak zadatak, kada je u pitanju uspostava odnosa s korisnicima. No, jasno je kako je upravo kvalitetan odnos motivacijski čimbenik za postizanje promjena te pronalazak smisla u boravku u ustanovi socijalne skrbi, odnosno za uspjeh intervencije (Harder, Knorth i Kalverboer, 2013.; Byrne i McHugh, 2005., prema Cahill, Holt i Kirwan, 2016.). Mladi koji su boravili u izvanobiteljskom smještaju istaknuli su kako im je prisustvo podržavajuće, pristupačne, tople i osobe u koju su imali povjerenja iznimno značilo tijekom boravka u smještaju. Odgajatelji su im, na neki način, služili kao uzori te im je iskustvo takvog odnosa pomoglo u izgradnji njihove osobnosti, kao i stvaranju zdravih i stabilnih odnosa u vlastitom životu (Izzo i sur., 2014.).

U smislu stručnih odgojnih postupaka, dosadašnje namjere u sprečavanju bjegova mladih iz odgojnih ustanova primarno su se orijentirale na kreiranje protokola postupanja u slučaju bjegova mladih. U njima se obično daju detaljne upute što stručnjak, odgovoran za mladu osobu, mora učiniti: od kontaktiranja policije, sagledavanja primjerenosti smještaja, dogovaranja medicinskog pregleda, dok je manje pažnje usmjereno na razgovor s mladom osobom s ciljem prevencije daljnjeg

bježanja, intervencijama utemeljenima na osnaživanju odnosa i poučavanju vještinama rješavanja problema te nošenja s teškim životnim događajima (Hunwicks, 1993.; *Ministry of Justice and Attorney General*, 2010.; *Minnesota Department of Human Services*, 2016.; *Victorian Government*, 2017.). Ujedno, dva istraživanja (Malloch i Burgess, 2007.; Eritsyana i Kolpakova, 2017.), koja su se usmjerila na analizu usluga kojima se pomaže mladima u bijegu ili nakon bijega, dolaze do rezultata kako nema usluge koja se odnosi na savjetovanje, pružanje pomoći i podrške stručne osobe kao ni podrške i pomoći u kontekstu dugotrajnijeg profesionalno pomažućeg odnosa.

Slijedom navedenoga, svrha rada je steći uvid u doživljaj mladih iz odgojnih ustanova o njihovom odnosu sa stručnjacima, te značaju tog odnosa u prevenciji ili poticanju daljnjih bjegova iz odgojnih ustanova..

CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada odnosi se na ispitivanje doživljaja mladih s iskustvom bijega iz odgojnih ustanova o obilježjima odnosa sa stručnjacima, te identificiranje potencijalno korisnih i učinkovitih postupaka stručnjaka u prevenciji bjegova iz ustanova.

Postavljena su sljedeća problemska pitanja:

- Kako mladi doživljavaju odnos sa stručnim osobljem u odgojnim ustanovama?
- Koje su postupke stručnog osoblja mladi doživjeli kao odgovor na bijeg iz odgojne ustanove?
- Koje postupke stručnog osoblja mladi opisuju kao korisne i učinkovite, a koje kao neučinkovite za daljnju pojavu bjegova iz odgojne ustanove?
- Što mladi preporučuju kao potencijalno učinkovito u prevenciji (daljnjih) bjegova iz odgojne ustanove?

METODOLOŠKE ODREDNICE ISTRAŽIVANJA

Prikupljanje podataka i način provedbe istraživanja

Istraživanje je provedeno u okviru projekta »116000 Hotline for Missing Children«⁴ gdje se jedna od aktivnosti usmjerila na istraživanje bjegova mladih iz odgojnih ustanova. Cilj istraživanja u okviru projekta bio je steći razumijevanje u procese, okolnosti bjegova te što bjegovi iz odgojnih ustanova znače mladima. Kako bi se

---

⁴ Nositelj projekta bio je Centar za nestalu i zlostavljaju djecu, a partnerske institucije na projektu bile su Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, te Sveučilište u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

ostvario taj cilj, primijenjena je kvalitativna metodologija koja omogućava dublje i temeljitije razumijevanje problema istraživanja te fleksibilniji pristup, odnosno brzu prilagodbu pitanja kako bi se dobili valjani odgovori (Ajduković, Kregar Orešković i Sladović Franz, 2008.). Podaci su prikupljeni putem polustrukturiranog intervjua za kojeg je svojstveno da se, iako uz unaprijed okvirno planirana pitanja i sadržaj, razgovor odvija maksimalno otvoreno s namjerom poticanja sugovornika na iznošenje vlastitog iskustva, odnosno doživljaja, vlastitim riječima, tempom i načinom (Žižak, 2006.).

Istraživanje je provedeno s mladima iz tri odgojne ustanove (Centar za pružanje usluga u zajednici Rijeka, Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek, Centar za pružanje usluga u zajednici Bedekovčina), tijekom prosinca 2016. te siječnja i veljače 2017. godine. Provedbi je prethodilo dobivanje suglasnosti Etičkog povjerenstva Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, koji je bio zadužen za istraživačku komponentu ovog projekta, te suglasnosti Ministarstva demografije, obitelji, mladih i socijalne politike. Prije samih intervjua s mladima, kontaktirani su ravnatelji i odgajatelji kojima je objašnjena svrha i ciljevi istraživanja, osiguran je uvid u sve materijale (hodogram provedbe istraživanja, polustrukturirani intervjui, obavijesni pristanak i potvrda o tajnosti podataka) te su pojašnjeni kriteriji za uključivanje korisnika u istraživanje. Ravnatelji su se povratno javili s brojem zainteresiranih sudionika za razgovor. Sa stručnjakom i mladom osobom, dogovoren je termin intervjua. Prije samog početka, kroz upoznavanje sa sadržajem obrasca Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju, mladima su dane informacije o svrsi i cilju istraživanja, postupku provedbe intervjua, povjerljivosti podataka, mogućnosti odustajanja u bilo kojem trenutku te načinu na koji će se koristiti dobiveni podatci. Mladi su ujedno bili upoznati da će kroz intervjui potencijalno biti razgovora o nekim osjetljivim temama te kome se mogu obratiti ukoliko će biti uznemireni nakon razgovora. Nakon potpisane suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju te davanju potvrde o tajnosti podataka uslijedio je razgovor s mladom osobom. Intervjui su provodile tri istraživačice, od kojih su dvije autorice ovog rada. Svaki provedeni intervjui je sniman, a zatim prepisan i povratno dan na uvid svakom sudioniku. Na taj način mladi su dobili priliku pregledati intervjui, nadopuniti ga i prema potrebi neke dijelove izmijeniti, čime su poštovane smjernice Etičkog kodeksa istraživanja s djecom (Ajduković i Kolesarić, 2003.).

Protokol za polustrukturirani intervjui sastojao se od dvadesetak pitanja podijeljenih u tri područja. Kroz uvodna pitanja intervjua nastojao se steći uvid u osnovna obilježja osobe s kojom se provodi intervjui (predstavljjanje, dosadašnji život, smještaj u domu, kako mu/joj je u domu te kako se slaže s vršnjacima i odgajateljima). Središnja pitanja odnosila su se na bjegove – što je bijeg, kako je izgledao prvi bijeg, kako ostali bjegovi, najzanimljiviji, posljednji bijeg, što ih potiče, a što sprječava u

daljnjim bjegovima, koje su negativne, a koje pozitivne posljedice bijega, što su naučili iz tog iskustva te što bi im pomoglo da više ne bježe. U odnosu na svaki bijeg koji su prepričavali, mladi su upitani da navedu što ih je nagnalo da otiđu iz doma, o čemu su razmišljali, kako su se osjećali, što su radili, kako su provodili vrijeme, jesu li razmišljali o posljedicama, kako su se vratili, koje su posljedice nastupile, s kim su razgovarali od odgajatelja, te je li neka osoba ili neki postupak bio od posebnog značaja po povratku iz bijega.

Sudionici istraživanja

Kriterij odabira sudionika za istraživanje bila je dob i prethodno iskustvo nedopuštenog napuštanja odgojne ustanove. Tako su u istraživanju sudjelovali maloljetnici, između 14 i 18 godina, oba spola, a koji su u posljednjih godinu dana barem jednom proboravili tijekom noći ili dulji vremenski period izvan odgojne ustanove bez dopuštenja odgajatelja. Time je osigurana homogenost uzorka i informiranost sudionika o temi istraživanja, odnosno prikladnost i adekvatnost samog uzorka za temu istraživanja.

U istraživanju je sudjelovalo 15 mladih, sedam djevojaka i osam mladića, smještenih u odgojne ustanove zbog problema u ponašanju. Iz Centra za pružanje usluga u zajednici Rijeka te Centra za pružanje usluga u zajednici Osijek sudjelovalo je po šest mladih (u svakoj ustanovi dvije sudionice i četiri sudionika). Tri sudionice bile su smještene u Centru za pružanje usluga u zajednici Bedekovčina. Prosječna dob sudionika bila je 16,5 godina.

Četvero sudionika boravilo je u trenutnom smještaju manje od šest mjeseci, a njih šest dulje od dvije godine. Što se tiče učestalosti bjegova, njih sedmero je imalo iskustvo jednog bijega, dvoje korisnika je bilo dva i tri puta u bijegu, jedna sudionica je bila sedam puta u bijegu, dok je jedna pobjegla čak četrnaest puta. Korisnici su najčešće izdvojeni iz primarnih obitelji, dvoje je živjelo u udomiteljskoj obitelji prije smještaja u odgojnu ustanovu, a jedna maloljetnica je odrasla u dječjem domu.

Obrada podataka

Podaci su obrađeni metodom tematske analize koja podrazumijeva kategorizaciju podataka u određeni broj tema ili deskriptivnih kategorija te tako omogućava identifikaciju, analizu i izvještavanje o kodovima u kvalitativnim podacima (Braun i Clarke, 2006.). Lacey i Luff (2009.) definiraju princip analize podataka u tematskoj analizi koji se sastoji od pet ključnih koraka, a koji su slijeđeni u obradi podataka ovog rada: 1. Upoznavanje s građom; 2. Postavljanje tematskog okvira za kodiranje

na temelju tema definiranih prije prikupljanja podataka te na temelju tema koje su se pojavile u podacima; 3. Indeksiranje, odnosno identificiranje specifičnih dijelova građe koji korespondiraju s temama; 4. Unošenje teksta u tematske tablice; 5. Povezivanje i interpretiranje kategorija, kodova, asocijacija, koncepata i objašnjenja fenomena.

Taj postupak je primijenjen na građi opsega 254 stranice teksta (word forma dokumenta, prepisana u Times New Roman, font 12, pt 1,5). Prosječno, intervjui su imali 17 stranica teksta, s time da je najkraći intervju imao 8, a najdulji 31 stranicu.

Definirani okvir za analizu sastojao se od devet tema: 1) »razlozi smještaja u odgojnu ustanovu«, 2) »iskustvo boravka u odgojnoj ustanovi«, 3) »iskustvo u odnosu s odgajateljima«, 4) »razlozi za bijeg«, 5) »zaštitni čimbenici za bijeg«, 6) »obilježja bjegova«, 7) »intervencije stručnjaka kod pojave bjegova mladih«, 8) »pouke iz bijega« i 9) »preporuke mladih o mogućnostima unaprjeđenja sustava«. Uz istraživački izvještaj, rezultati su poslužili da izradu dva diplomatska rada (kroz jedan je analizirana tema iskustva odnosa s odgajateljima (Lampret, 2017.), a kroz drugi zaštitni čimbenici za bijeg (Kovačićek, 2017.)). Kroz analizu tih podataka uočena su područja koja zahtijevaju dodatnu analizu, te je cilj ovog rada jedna od njih. Zato su podatci dobiveni kroz osnovni postupak tematske analize rekodirani na temelju postavljenih istraživačkih pitanja. U toj višoj razini analize, uz nova istraživačka pitanja, korišteni su rezultati analize dvije teme te je, u svrhu odgovaranja na problemska pitanja, tim temama dodana još jedna. Tako su podatci rekodirani za tri teme: (1) »percepcija odnosa s odgajateljima«; (2) »postupci stručnjaka nakon bjegova«; (3) »preporuke mladih o mogućnostima unaprjeđenja stručnog rada radi prevencije bjegova«. Prvu razinu analize tema iskustvo odnosa s odgajateljima, intervencije stručnjaka kod pojave bijega te preporuke mladih o mogućnostima unaprjeđenja sustava radile su dvije autorice ovog rada kroz diskusije prijedloga, međusobno komentiranje, dok je drugu razinu analize tih podataka prvotno radila jedna istraživačica/autorica ovog rada, nakon čega je uslijedila diskusija s drugom i trećom istraživačicom/autoricom ovog rada. Time je osigurana valjanost podataka.

REZULTATI

U nastavku slijedi prikaz rezultata analize kroz tri zadane teme: »percepcija odnosa s odgajateljima«, »postupci stručnjaka nakon bjegova« te »preporuke mladih o mogućnostima unaprjeđenja stručnog rada radi prevencije bjegova«.

Percepcija odnosa s odgajateljima

Vlastito viđenje i refleksije na odnos s odgajateljima⁵ prožimao se kroz mnoge teme u intervjuu. Raznolika i bogata iskustva mogu se opisati kroz pet kategorija i 23 koda što je prikazano u Tablici 1.

Tablica 1. Kategorije i kodovi u sklopu teme »Percepcija odnosa s odgajateljima«

Kategorije	Kodovi
Opis odnosa s odgajateljima	Pretežno pozitivan doživljaj odnosa s odgajateljima
	Promjenjiv odnos, ovisan o raspoloženju odgajatelja
	Postoji barem jedan bliski odnos s nekim odgajateljem iz ustanove
	Odnos bez osjećaja prisnosti
	Svijest o potrebi ulaganja u odnos
Obilježja odgajatelja koja mladi cijene	Pomaganje pri samom dolasku u ustanovu
	Zajednički interesi i teme
	Empatija i pokazivanje razumijevanja
	Spremnost na pomoć
	Prilagodba načina komunikacije i komunikacijskih kanala
	Zezanje i zafrkancija
	Pošten i blag pristup u provedbi pravila i povlastica
	Povjerljivost
Poučavanje o životnim/majstorskim vještinama	
Obilježja odgajatelja koja ne doprinose pozitivnoj percepciji odnosa	Usklađenost svih odgajatelja u postupanju
	Neprijmjerena komunikacija
	Izostanak razgovora o problemima
	Izostanak povjerljivosti
Obilježja korisnika koja ne doprinose stvaranju dubljeg odnosa	Prenošenje privatnih problema u rad
	Nedomišljatost u olakšavanju života korisnicima
	Ne postoji spremnost na otvaranje
	Temperament mladih
	Namjerno održavanje površnog odnosa

⁵ Pitanje u polustrukturiranom intervjuu bilo je usmjereno na odgajatelje, no svaka odgojna ustanova ima vlastita pravila kako se mladi obraćaju odgajateljima pa su se oni referirali na njih kao na gospođe/gospodine ili profesorice/profesore, pri čemu u nekim slučajevima nije jasno radi li se o odgajatelju, psihologu, voditelju tretmana.

Prva kategorija ove teme **opisuje odnos s odgajateljem/ima**. Kroz analizu vidljivo je da se radi o »pretežno pozitivnom doživljaju odnosa s odgajateljima«. Najčešće, kao odgovor na pitanje kako doživljavaju odnos između njih i odgajatelja, mladi su s nekim epitetom opisali taj odnos, poput toga da je odnos dobar, fer, O.K., super, normalan i sl. Ti generalni opisi najčešće su bili pozitivni te je samo nekolicina sudionika opisala odnos s negativnim epitetima ili opisima iz kojih je vidljiv pomiješan stav o odnosu. Pomiješane ili negativne dojmove reflektira sljedeći kod koji opisuje da je »odnos promjenjiv i ovisi o raspoloženju odgajatelja«, (*»Baš, m-m, ne. Imamo dvije odgajateljice, one su ono li-la. Kako kada, kako kad ih pukne.«¹¹*; *»Pa nekad su dobri, a nekad nisu. Zависи kako kad dođu na posao.«¹⁰*). U tom slučaju, mladi opisuju odnos kroz suprotstavljene kategorije koje ovise o situacijama. Kvalitetu odnosa opisuju kroz raznolikost ponašanja koje, kako mladi procjenjuju, ovisi o okolnostima iz privatnog života odgajatelja. No, svaka mlada osoba navodi da »postoji barem jedan bliski odnos s nekim odgajateljem iz ustanove« te opisuje kvalitete tog odnosa. Prvenstveno su to osobe od povjerenja, koje im mogu pomoći u rješavanju problema.

Sljedeći kod (*»odnos bez osjećaja prisnosti«*) odnosi se na percepciju odnosa s odgajateljima kao korektnog, ali iz kojeg izostaje osjećaj prisnosti (*»S nikime ne osjetim prisnost. Ne osjećam nekakvu prisnost između mene i profesora, mislim, ugodno je sve to s njima pričat, ali nismo mi prijatelji.«³*). Važno je naglasiti da se iz opisa koji mladi nude stječe dojam da teško nekome mogu dati povjerenje. Pri tome, nekolicina mladih naglašava da razgovara, šali se s odgajateljima, ali ukoliko imaju neki problem, najčešće o tome ne razgovaraju s odgajateljima. Mladi doživljavaju da su u takvom odnosu jasno postavljene granice te se one poštuju.

Posljednja kategorija koja opisuje doživljaj odnosa s odgajateljima reflektira »svijest mladih o potrebi ulaganja u odnos«. On prvenstveno reflektira razumijevanje da je potrebno ulagati u dobar odnos s odgajateljem, da se prema odgajateljima trebaju ponašati ljubazno kako bi zaslužili poštovanje i privilegije odgajatelja (*»Pa možda jer misle da su odgajatelji možda malo prestrogi, ali odgajatelji nisu prestrogi. Odgajatelji su, kak bih vam rekao to sad... FER, znači kakvo ti ponašanje imaš prema njima tako i oni imaju prema tebi.«⁷*). Uz navedeno, u ostalim citatima to opisuju da se postiže primjerenim ponašanjem, poštovanjem pravila i izvršavanjem obveza.

Sljedeća kategorija odnosi se na opis **obilježja odgajatelja koje mladi cijene** te je ona predstavljena kroz 11 kodova. Kod odgovora na pitanje zbog čega se cijeni određeni odgajatelj/ica, vidljivo je da se mladi rukovode prvim dojmom koji je netko na njih ostavio i kako im je »pomogao pri samom dolasku u ustanovu«. Opisuju kako im je upravo taj odgajatelj, koji im je poseban i kojeg doživljavaju da se razlikuje od drugih, sve objasnio u vezi načina funkcioniranja ustanove, posvetio im se u početnoj prilagodbi i riješio njihove početne nedoumice (*»Pa ja kad sam došo tek u dom, gospodin M. je uvijek reko kao: 'Moraš bit dobar', počeo pričat sa mnom o svemu, što*

god mene da je zanimalo, ja sam pito gospodina M. i gospodin M. mi je odgovorio na sve, na sva moja pitanja. I čini mi se čovjek drag, predrag mi je čovjek.»⁹⁾

Drugi kod opisuje da mladima puno znači kada s nekim odgajateljem dijele »zajedničke interese i teme« za razgovor, ili im se sviđa životni stil, pristup životu nekog odgajatelja (*»...nije kompliciran, njegov pristup, stav, način življenja, šport, biciklizam, sve to što imamo neke točke gdje se možemo naći i što ja inače volim.»³⁾*). Sljedeća dva koda reflektiraju kvalitetan pomagački pristup. Jedan od njih je »empatija i pokazivanje razumijevanja« kroz koju ističu način na koji odgajatelji koje cijene pokazuju razumijevanje, brigu, spremnost na razgovor s njima. Opisujući pojedine odgajatelje, navode da cijene što će ih uvijek saslušati te im se sviđa način na koji se posvete njihovim problemima, što su prijateljski i pozitivno nastrojeni prema njima. No, vidljivo je razumijevanje mladih da odgajatelji mogu imati teških i crnih dana ili da se moraju strogo držati pravila. Mladi imaju dojam da ih odgajatelji razumiju, da mogu zauzeti njihovu perspektivu. Nekoliko je mladih opisalo i istaklo na koji način je određeni odgajatelj/ica pokazala brigu, pa i kada su bili bolesni, te navelo koliko im je to značilo u tom trenutku: *»Jedan dan, plakala sam, ovdje bila sam pod poplunom u 7 sati i profesorica 'nam došla kao do mene, inače ne komuniciramo nikad ja i ona, i baš me to iznenadilo od nje i ovako me, pomazila me po ramenu kao i rekla kao nemoj plakat', kao jel' ti treba šta, kao, 'očeš, želiš pričat.«¹³⁾*. Posljednje što su opisali, a što bi isto potkrijepilo ovaj kod odnosi se na spremnost na razgovor. Tako mladi opisuju kako im je važno da mogu prepoznati da je odgajateljima stalo do njih, ili nekog segmenta njihovog života, poput školovanja ili primjerenog ponašanja (*»pa sad ne znam dal' joj je stalo do mene, ali mislim da joj je stalo da završim školu, da idem u školu.«²⁾*. Kod koji se nadovezuje na prethodni opisuje kako mladima znači kada su odgajatelji »spremni pomoći« u rješavanju njihovih problema. Uz pokazivanje brige i interesa za njihove živote, mladi cijene kada je netko spreman pružiti pomoć, voli pomagati i posveti se rješavanju njihovih problema.

Sljedeći kod koji opisuje obilježja odgajatelja koje mladi cijene odnosi se na »način prilagodbe komunikacije i komunikacijskih kanala« obilježjima i dobi korisnika. Tako mladi ističu kako im je značilo što je određeni odgajatelj s njima razgovarao u neformalnom okruženju, u njihovoj sobi ili u šetnji umjesto u kancelariji (*»... Ona je, ono... Jer ja sam došla i bila sam sva utučena i onda je ona pitala kao šta mi je, šta se događa... ja nisam ništa htjela, ništa, i onda ono, puno puta je znala reci 'ajde idemo se, ne znam, prošetaj' van, idemo van, ono...«¹⁴⁾*; *»kad mi je potreban razgovor, neće razgovarat u kancelariji, nego da bi ja se lakše osjećao, odemo u sobu, moju...«⁹⁾* ili je taj razgovor bio neposredan (na njihovom nivou, opušten) te čak koristio kanale komunikacije koji mladi više koriste (mobilne aplikacije/platforme).

Ono što mladi posebno cijene kod odgajatelja je mogućnost da s odgajateljima provedu vrijeme u zabavnim aktivnostima, da se s njima mogu ispričati o različitim temama, da su ti razgovori opušteni, a posebno je naglašeno da im je važno da se mogu našaliti s odgajateljima. Taj kod je nazvan »zezanje i zafrkancija«. Mladi ističu kako takav pristup može doprinijeti olakšanju i osvježenju svakodnevice (*»Ja vam dođem kod njega u ured i ne pričamo ozbiljno, neg se ja zezam s njim, onak šale. I tak vam ja i on zajedno, baš smo, ja i on smo se skompali, nas dvoje baš.«¹¹; »Ono, znali su se nasmijati iz srca onako...«¹³).*

Kada je razgovor došao do provedbe pravila, izricanja posljedica i povlastica, vidljivo je najviše neujednačenosti između mladih s kojima se razgovaralo, ali i osobnih kontradikcija što točno cijene u ponašanju odgajatelja. Sažimajući opise, moglo bi se definirati da cijene »pošten i blag pristup u provedbi pravila i povlastica«. Generalno, u opisima se ističe da cijene poštenje, principijelnost i strukturiranost. Može se čuti razumijevanje da se odgajatelji moraju prema svima ponašati na jednak način, odnosno da ne traže posebnu poziciju za sebe. No, ono što posebno ističu kao obilježja koja cijene je blag pristup, odsustvo slijepog slijedenja pravila, odnosno blaže kažnjavanje ili neprovođenje propisanih posljedica za određena ponašanja (npr. *»Mislim, da on nama kaznu jer smo mi to zaslužili, al ne daje baš, ne pretjeruje baš s tim kaznama...«¹⁵*). Kada bi se trebali objediniti svi opisi mladih koje su naveli u odnosu na ovaj kod, ponašanje odgajatelja bi podrazumijevalo strogo držanje pravila u vezi neprihvatljivog ponašanja, ali davanje povlastica/istraživanje mogućnosti nagrađivanja i olakšavanja boravka u domu. Stječe se dojam kao da mladi cijene kada odgajatelji »pređu« granice profesionalno pomažućeg odnosa, odnosno kada pokažu ljudskost i dopuste neke stvari koje olakšavaju boravak u domu (npr. *»Ali bilo je dva, tri dobra odgajatelja koji su me puštali da radim tu okolo, grabljam lišće i tak' to da mi brže prođe vrijeme (u buksi) i da se umorim bar malo da mogu lakše zaspati.«¹¹*), odnosno smišljaju nova ponašanja i pristupe unatoč postojanju i poštovanju pravila ponašanja (*»Tražit ćeš para od njega, posudit će ti. Al mu ti možeš dat od džeparca. Što god treba, čovjek je tu.«⁸*).

Još jedno važno obilježje koje mladi cijene je »povjerljivost« prema informacijama koje su podijelili s odgajateljima, odnosno da se informacije koje su nekome rekli čuvaju kao profesionalna tajna i da se ne dijele s ostalim zaposlenicima u ustanovi (*»...to je odgajateljica jedna i ona je stvarno jako dobra. Njoj se baš, ono, može sve povjerit', neće nikom ništ' reć'... I uvijek sam mogla s njom pričat' o svemu i ne znam... Djelovala mi je nekak' žena od povjerenja i tak' je bila.«¹⁴*). Iako se takav pristup kosi s timskim pristupom, stavlja svjetlo da se promišlja i transparentno s mladima razgovara koje informacije o njima ili iz njihovog razgovora je nužno podijeliti s drugima radi ostvarenja tretmanskih ciljeva, a koje je moguće zadržati povjerljivima.

Ono što su mladi opisivali da je još jedna važna značajka odgajatelja koje cijene ta što znaju kako ih »poučiti nekim vrlo praktičnim vještinama« (npr. kako nešto vrlo praktično pokazati, kako pobožati zid i sl.). Primjer se može vidjeti u sljedećem citatu: *»Znači ja idem za molera, to već znate. I, gospodin, kad vidi da ja nešto baš, da mi ne ide nešto najbolje, gospodin dođe, uzme sam, u čistoj robi, uzme alat od mene, kaže 'gledaj sad, ja ću te naučiti' i dođe, uzme, objašnjava stvarno jako dobro.«⁹* Pri tome mladi cijene što odgajatelji znaju takve stvari i što su spremni pokazati i poučiti ih tome.

Posljednji kod koji je važno spomenuti, iako malo govori o obilježjima jednog odgajatelja, već reflektira funkcioniranje svih odgajatelja u jednoj ustanovi, odnosi se na »usklađenost svih odgajatelja u postupanju«, odnosno važnost da se odgajatelji usuglašavaju oko načina rada.

Sljedeća kategorija opisuje **obilježja odgajatelja koja ne doprinose pozitivnoj percepciji odnosa**. Prvi kod odnosi se na »neprimjerenu komunikaciju« pri čemu opisuju da bi odnos s odgajateljima mogao biti bolji da je način na koji odgajatelji razgovaraju s njima ljepši. Način komunikacije koji smatraju neprimjerenim uključuje prijetnje, prigovaraje i vikanje. U odnosu na prigovaraje, jedan od korisnika ističe da je svjestan da to proizlazi iz brige prema njima, ali ne odobrava stalno, odnosno pretjerano prigovaraje kao načina komunikacije (*»Mislim, prigovaraju jer se brinu za nas jako. Mislim, stalo im je.«⁵*). Neprimjerena komunikacija obuhvaća i vikanje i vrijeđanje nakon što korisnik učini nešto krivo ili pogriješi (*»Na primjer, zakasnim, primjer jedan idemo pušiti, onda zakasnimo pet minuta, odmah svi se deru da nećemo više smjet ić pušiti i tak.«¹⁰*.)

Drugi kod (*»Izostanak razgovora o problemima«*) nadovezuje se na ranije predstavljeni kod gdje mladi ističu da je često prisutno vikanje i prijetnje umjesto razgovora o problemima. Savjete ne doživljavaju korisnima te opisuju kako nedostaje dubljeg razvoja odnosa koji bi uključivao, osim fizičke kontrole, razgovor o osjećajima, željama i potrebama. To mladi opisuju i kao izostanak iskrene zainteresiranosti, gdje se razgovor svodi na to jesu li u sobi ili nisu, odnosno čisto fizičko praćenje, pri čemu izostaje upit kako se osjećaju, što su danas radili i sl. (*»Oni su cijelo vrijeme tu, a uopće nisu. Znači, ja cijeli dan ono, dođu, pogledaju te dal' si živ i to je to. K'o da ne postojiš, ono, kažu ti dobar dan, ti njima moraš reći dobar dan i to je to. Nitko te ne pita kako si ni šta bi htjela, hoćemo ići negdje na neki izlet, ovo ono, za sve se moraš mučit', dogovarat' se s njima.«¹³*).

U skladu s kodovima koji opisuju obilježja koja mladi cijene, nemogućnost da ono što su mladi rekli odgajateljima ostane u povjerenju je obilježje koje ne doprinosi stvaranju kvalitetnog odnosa. Kod je nazvan »izostanak povjerenja«. Mladi jako zamjeraju kada odgajatelji kažu drugima ono što su im mladi rekli u povjerenju (*»Ne*

moгу s njim pričat o drugom odgajatelju jer će odma to reć tom drugom odgajatelju i opet ću završit u kazni.«¹¹). U opisu obilježja odgajatelja koja otežavaju odnos navode i »prenošenje privatnih problema u rad«. Tako korisnicima smeta kad odgajatelji dolaze ljutiti na posao (*»Pa većinom dolaze nadrždani na posao, naživcirani i onda se iskaljuju na nama.*«¹⁰). Korisnici se tada osjećaju kao da odgajatelji prenose ljutnju iz privatnih odnosa na njih, odnosno, da se iskaljuju na njima.

Posljednji kod ove kategorije nazvan je »nedomišljatost u olakšavanju života korisnicima«. Teško je opisati ovaj kod jednoznačno, no mladi zamjeraju odgajateljima što odnos s odgajateljima nije prisniji, više prijateljski i što im odgajatelji ne osiguravaju neke stvari koje su drugim mladima koji ne odrastaju u domovima dopustivi i dostupni. Tako smatraju da bi odgajatelji mogli s njima ići u izlaske ili povesti ih kod kuće na vikend ukoliko malen broj ostane u ustanovi preko vikenda. S jedne strane, vidljiva je želja da taj odnos ne bude striktno formalan, ali i želja da im odgajatelji dopuste ono što im pravilnik brani (*»Ima mladih odgajatelja sad u domu, uzme nas 5, 6 ode u Epic, Exit, ne znam, izluduje se malo i idemo. Onda bi, onda bi 'ajmo reć korisnici osjetili sve ono što osjete i djeca izvana i ne bi imali toliku potrebu da idu sami istraživat i to.*«¹¹). Promišljajući o izjavama mladih vidljivo je zamjeranje što odgajatelji nisu skloni tražiti načine kako da zaobiđu i osiguraju zadovoljenje njihovih potreba unatoč postojanju pravila. Naravno da u tome izostaje uvid mogu li odgajatelji dati njima vlastito povjerenje odnosno je li njihovo ponašanje doraslo nekim ustupcima, kao i dugoročne posljedice takvog postupanja.

Posljednja kategorija ove teme reflektira da su mladi svjesni da i oni sami doprinose tom odnosu s odgajateljima te navode koja **njihova obilježja ne doprinose stvaranju dubljeg odnosa s odgajateljima**. Tu kategoriju moguće je opisati kroz pet kodova.

Kroz prvi kod, nazvan »ne postoji spremnost na otvaranje«, reflektira nesprenost mladih na ostvarivanje dubljeg odnosa s odgajateljima. Mladi opisuju da ne žele ni s kime podijeliti što ih muči pa tako niti s odgajateljima. Opisuju da svoje osobne probleme ne dijele s bližnjima pa tako niti s odgajateljima. Ovdje je važno opisati i osjećaje jedne korisnice koju upravo strah da povrijedi odgajateljicu koči da joj se povjeri, odnosno kaže joj što ju muči (*»Pa rijetko kad znam reć svojoj odgajateljici problem jer se bojim da se ona ne bi povrijedila.*«⁴).

Drugi kod odnosi se na »temperament mladih«. Mladi su svjesni da njihov način svakodnevne interakcije, odnosno njihovo ponašanje doprinosi napetosti u odnosu/ odnosima. Pri tome, mladi opisuju da moraju reći što ih smeta, da moraju izreći kako oni gledaju na određenu situaciju, a koja je suprotna mišljenju odgajatelja, ili pak da moraju reagirati na ono što su oni doživjeli kao nepravdu (*»Mislim nije dug jezik nego ne mogu nepravdu trpiti i moram reći to što osjećam i to. I fakat ovdje ima*

puno nepravde, u ovom domu.«¹³). Sljedeći kod opisan je kroz »namjerno održavanje površnog odnosa«. Neki mladi svjesnom odlukom održavaju odnos s odgajateljem na površnoj razini. Prema njima su ljubazni jer moraju te svjesno ne žele s njima ući u neke dublje odnose. Pritom izbjegavaju kontakte, razgovaraju s njima samo kada moraju te nemaju niti namjere povjeriti im se, obratiti se kako bi riješili neku nedoumicu. Kako kažu: »*samo nužno*«. Sljedeći kod nazvan je »osobne antipatije«. Opisuju da im je netko od odgajatelja antipatičan zbog nekih specifičnih obilježja, kao što bi to mogla biti i bilo koja druga osoba, te zbog tih osobnih obilježja ne žele biti prisniji s takvom osobom (»*S jednim profesorom nisam baš u najboljem odnosu, mislim ne da nismo u dobrom odnosu, nego ne želim bit uopće u nekom odnosu s tom osobom zato što mi je antipatična radi nekih razloga mi je antipatična i pokušavam što manje bit u kontaktu s tom osobom.*«⁶). Posljednji kod odnosi se na »neprihvatanje autoriteta i uloge odgajatelja«. Mladi opisuju da su bili u otporu ili još uvijek jesu prema ulozi odgajatelja i prema njihovom autoritetu, što stoji na putu ostvarenja dubljeg odnosa.

Postupci odgajatelja nakon bjegova

Dio intervjua s mladima bio je posvećen postupcima, odlukama i iskustvu koje su mladi doživjeli neposredno nakon povratka u dom te tijekom života u domu nakon bijega, a predstavljeni su kroz temu »**Postupci odgajatelja nakon bjegova**«. Tijekom analize, prepoznate su sljedeće kategorije: »Postupci odgajatelja neposredno nakon dolaska iz bijega«; »Razgovor o bjegovima«; »Nastupanje sankcija«; »Autentičnost odgajatelja u provedbi postupaka« te »Sveukupni doživljaj postupka odgajatelja od strane korisnika«. Navedene četiri kategorije i pripadajuća 23 koda prikazana su u Tablici 2.

Kako su tijekom opisivanja bijega ili završetka bijega mladi opisali što se dogodilo neposredno nakon povratka u ustanovu, prva kategorija nazvana je »**Postupci odgajatelja neposredno nakon dolaska iz bijega**«.

Tako prvi kod opisuje »susret s noćnim odgajateljem« ukoliko se radilo o povratku u noćnim satima (»*Paa pozvonila sam dolje na vrata, profesor me pustio unutra i rekao mi samo odi leć' i to je to.*«⁵). Sljedeći kod nadovezuje se na i uključuje »slanje na spavanje«, koji je isto najčešće proveden od noćnih odgajatelja.

Treći kod odnosi se na »razgovore odmah po povratku iz bijega« koji su uključivali nastojanja odgajatelja da objasne potencijalne posljedice takvog ponašanja, ili pak pojašnjavanje da se radi o nedopustivom ponašanju, čuđenje odgajatelja jer se ne radi o uobičajenom ponašanju korisnika. Razgovori su uključivali i stjecanje uvida gdje su bili za vrijeme bijega te što su radili. Nekada su se oni odvijali s noćnim odgajateljima, a nekada s matičnim odgajateljima.

Tablica 2. Kategorije i kodovi unutar teme »Postupci odgajatelja nakon bjegova«

Kategorije	Kodovi
Postupci odgajatelja neposredno nakon dolaska iz bijega	Susret s noćnim odgajateljem
	Slanje na spavanje
	Razgovor odmah po povratku iz bijega
	Izostanak reakcije odgajatelja pri samom povratku iz bijega
Razgovor o bjegovima	Ispitivanje razloga za bijeg
	Osvještavanje posljedica
	Razgovor se svodi na prikupljanje informacija
	Razgovor protkan savjetima
	Razgovor kao alternativa kazni
	Razgovor ispunjen vikom i prigovaranjem
Nastupanje sankcija	Izostanak razgovora po povratku iz bijega
	Stopiranje džeparca
	Zabrana izlaska s odjela, iz ustanove
	Boravak u sobi za izolaciju
	Dodatna zaduženja
	Opetovano ponavljanje posljedica
Sveukupni doživljaj postupaka odgajatelja od strane korisnika	Nekonzistentnost u trajanju posljedica
	Poučan razgovor kao učinkovit način prevencije daljnjih bjegova
	Neugodne emocije zbog mogućeg ugrožavanja dobrog odnosa s odgajateljima
	Strah od provedbe posljedica
	Čuđenje odgajatelja zbog postupaka mladih
	Izostanak nastupanja posljedica osjećaju kao olakšanje
	Percepcija da se odgajatelji trude

Kao posljednji kod može se prepoznati »izostanak reakcije odgajatelja pri samom povratku iz bijega« gdje je dojam mladih da su se svi ponašali kao da se ništa nije dogodilo. Mladi nisu puno objašnjavali ili tragalili za razlozima zašto je izostala bilo kakva reakcija, već su na pitanje niječno odgovorili. To demonstriraju sljedeći citati: »*Nikad kad sam se vratio iz bijega me nisu pitali...*«¹¹; »*Profesor mi je otvorio*

vrata, pustio me 15 do 5 sam došao i išao sam spavati. Kad sam se probudio, nitko me nije ništa pitao.»¹.

Kao dominantna reakcija nakon bjegova nastupio je »**razgovor o bjegovima između odgajatelja i mlade osobe**« te je to razlog zašto se radi o najobuhvatnijoj kategoriji. Gotovo svi mladi imali su iskustvo razgovora, a sadržaj tih razgovora može se opisati kroz sljedeće kodove.

»Ispitivanje razloga za bijeg« prvi je od njih koji govori da su odgajatelji nastojali steći uvid u razlog odlaska u bijeg (npr. »*Pitala me zašto sam pobjego.*«¹). Takvi razgovori znali su završiti s uvođenjem promjena u tretmanske ciljeve. Primjerice, nakon što je jedan korisnik objasnio da bježi jer je najčešće on jedini koji ostaje u domu za vrijeme školskih praznika te kako je pobjegao kod majke, dom mu je ishodio mogućnost da jednom mjesečno za vikend otiđe kod majke. Korisnici su dojma da su neki odgajatelji zainteresirani za razloge njihovih bjegova te da im onda oni pomažu zadovoljiti svoje potrebe na legalan način (npr. da odu zapaliti, da se nakratko vide s voljenom osobom i sl.). Kada znaju razloge bijega, pomažu djeci da zadovolje potrebe na legalan način.

Sljedeće važno područje koje mladi opisuju da su im odgajatelji nastojali »osvijestiti posljedice«, odnosno objasniti koje bi posljedice mogle nastupiti ako se nastave ovako ponašati (odlazak u dom za odgoj), ali i o potencijalnim opasnostima i posljedicama koje su mogle nastupiti već za vrijeme bijega (»*S mojom odgajateljicom, ovaj... s njom sam pričao i naravno rekla mi je da se to ne smije ponavljati jer da se treba onda zvat policija ili da se može zakomplicirati. Isto tako mi je rekla da se nešto moglo desiti u međuvremenu dok sam bio u bijegu da sam se mogao ozlijediti i ne do Bog da me je neko mogo oteti i šta ja znam tako neke stvari uglavnom mogu se desiti jako loše stvari. Stvarno sam stao i stavio prst na glavu i razmislio da se nešto stvarno moglo desiti emm što smo pili alkohol tako daa ...*«⁶).

Ponekad su mladi stekli dojam da se »razgovor svodi na prikupljanje podataka« o tijeku bijega – gdje su bili, što su radili, jesu li konzumirali alkohol, imaju li ozljeda i sl., dok je izostao dio razgovora koji se odnosi na razloge bijega ili na motiviranje korisnika da tijekom daljnjeg boravka u ustanovi ne pribjegavaju takvim ponašanjima (»*Hmmm, ne. A mislim, pitali su me. Ne bi me pitali zašto si pobjegla, kao, nego di si bila, šta si radila, imaš li kakve ozljede kad bi' došla poslije bijega, kao. Dal' si šta pila, puhni, ovo ono, kao, šta imaš kod sebe i tako to.*«¹³).

Sljedeći kod opisuje da su ponekad takvi razgovori bili »protkani savjetima«, odnosno da su mladima bili značajni savjeti koje su tijekom tih razgovora dobili pa su tijekom intervjua to i naglasili. Tako su, uz razgovor o razlozima, posljedicama i nastojanju razumijevanja perspektive korisnika, mladi istakli kako su dobili savjete da takvo ponašanje nije u redu, da se ne smije otići iz ustanove bez javljanja, odnosno da ne smiju bježati.

Kroz sljedeći kod vidljivo je da su mladi doživjeli taj »razgovor kao alternativu kazni«. Ukoliko je nakon bijega samo nastupio razgovor o bijegu, mladi su to doživjeli kao da nije bilo kazne (*»Nije, nije me bilo strah posljedica... i kad sam otiš'o, rekao sam snosit ću posljedice u povratku i što je bilo najljepše, mislim najbolje od svega, odgajatelji su imali, ovaj, suosjećanja 'ajmo reći jer nisam bio ni kažnjen ni ništa sam', samo su razgovarali sa mnom.«¹²*).

Sljedeća dva koda opisuju ponašanje odgajatelja koje je moguće opisati s negativnim epitetima, ukoliko procjenjujemo kakvi su to stručni postupci bili. Radi se o »razgovorima ispunjenima vikom i prigovaranjem« te »potpunim izostankom reakcije«. Tako mladi govore o iskustvu verbalnih sukoba s odgajateljem/ima po povratku iz bijega odnosno vike odgajatelja: *»Dobio sam jezikovu juhu i to je to.«⁷*. Mladi govore i o iskustvu »ignoriranja« od strane odgajatelja: *»I ono, prema tebi bi bili drugačiji, onako niti tih 5 % te ne bi šljivili, ono baš samo skini mi se sa ... «¹³*.

Sljedeća kategorija nazvana »**Nastupanje sankcija**« opisuje koje su posljedice nastupile nakon povratka u ustanovu. Najčešće se radi o četiri posljedice: »stopiranje džeparca«; »zabrana izlaska s odjela/iz ustanove«; »dodatna zaduženja« te »boravak u sobi za izolaciju«. Važno je spomenuti da mladi za posljedice koriste riječ kazna. Ponekad mladi izvještavaju kako su dobili više ili sve navedene sankcije, a ponekada samo neku od navedenih. Sljedeći citati demonstriraju opisano: *»Prvo su me stavili dolje u buksu. To Vam je prostorija sa 4 zida, aaa onak ima malu pregradicu za wc i tuš. I jednim krevetom, prozora ima, al se ne može otvorit. Znači nema ni zraka. I čelična ogromna vrata koja je nemoguće otvorit. Al to nije bila jedina kazna. Bila sam još u kazni par tjedana, 2 tjedna da ne smijem sić sa odjela. Ko što sam sad u kazni. I još je onda nekih mjesec dana da ne smijem izać van, van dvorišta tog.«¹¹*; *»Kazna s odjela do daljnjeg..., dok god oni ne kažu da izađeš.«⁸*; *»Moro sam čistit cijelu magistralu dole, to vam je taj cijeli hodnik.«⁹*; *»Stopirala mi je džeparac.«⁵*.

Drugim riječima, možemo reći da postoji nekonzistentnost u provedbi posljedica ukoliko se gleda iz perspektive učestalosti bježanja, ali i prema istom korisniku u različitim situacijama/nakon različitih bjegova. Kako je nemoguće zaključiti radi li se o nekom recipročnom odnosu između duljine bijega i dobivene posljedice, niti su mladi o tome izvještavali, nije se zaključivalo o tome. Isto tako, nemoguće je zaključiti radi li se o postupnom povećanju posljedica, čak suprotno, jedna djevojka izvještava kako je kod posljednjeg bijega dobila manju kaznu nego kod prethodna dva bijega (*»Da, ne tad nisam završila više u buksi. Nego tad sam opet neko vrijeme sa odjela i onda van ustanove.«¹¹*).

Upravo zbog opisanog, sljedeća dva koda, iako naizgled kontradiktorna, govore o »opetovanom ponavljanju posljedica«. Tako mladi, koji su imali iskustvo većeg broja bjegova iz iste ustanove, govore kako bi svaki put po povratku iz bijega nastupile iste posljedice, neovisno radi li se o prvom bijegu ili nekom narednom bijegu. Nadalje,

mladi su govorili i o »neKonzistentnosti u trajanju posljedica«. Iako su znali koje će posljedice nastupiti po povratku iz bijega, najčešće im nije bilo poznato koliko će trajati zabrana izlaska s odjela, iz ustanove ili boravak u sobi za izolaciju. Odgajatelji s njima nisu htjeli podijeliti informaciju koliko će dugo trajati posljedice. Druga neKonzistentnost u provedbi posljedica je ta što ukoliko neke nisu mogli provesti (npr. boravak u sobi za izolaciju) onda one ne bi nastupile što nije imalo veze s težinom bijega.

Iako su mladi opisivali način i sadržaj razgovora s odgajateljima nakon povratka iz bijega ili su pak navodili od čega se sastojala kazna, važno je napomenuti da se često radilo o intervenciji koja je uključivala više elemenata, najčešće i razgovor i nastupanje posljedica, te su kroz te povezane postupke mogli prepoznati brigu odgajatelja. Tako je mladima bilo značajno ukoliko su u pristupu mogli prepoznati »razumijevanje odgajatelja za postupke i poziciju korisnika«. Unatoč nastupanju posljedica za bjegove, mladi su mogli prepoznati kako se odgajatelji trude da kroz razgovor steknu uvid u njihovu perspektivu i razumijevanje za korisnike te su mogli osjetiti suosjećanje odgajatelja. Kroz takav pristup osjetili su da odgajatelj pokazuje razumijevanje za bjegove korisnika ali i naglašava posljedice koje mogu ili moraju nastupiti zbog bježanja. Kako su mladi doživjeli postupke odgajatelja možemo prepoznati u sljedećoj kategoriji koja se odnosi na »**Doživljaj postupaka odgajatelja od strane korisnika**«. Tako je kroz kod »poučan razgovor kao učinkovit način prevencije daljnjih bjegova« vidljivo da su mladi mogli definirati koji elementi razgovora su im odgovarali da ih odvrate od daljnjih bjegova. To su bili dobiveni savjeti, ili način na koji su odgajatelji predočili potencijalne posljedice. Mladi su istakli kako su im ti razgovori, posebno savjeti koje su u njima dobili, bili poučni te ih potakli na promišljanje ali i donošenje odluke o daljnjem neBježanju (*»Kako ti je bilo to, taj razgovor s njima?«*; *»Pa, ono, opametio me sad da to više ne radim.«*²).

Sljedeći kod govori kako su mladi od postupaka odgajatelja doživjeli niz »neugodnih emocija jer su se bojali da će ugroziti dobar odnos s odgajateljima«. Tako govore da su osjećali sram, krivnju, neugodu, ili se javio osjećaj da su razočarali odgajatelje. Na to se nadovezuje sljedeći kod u kojem se vidi kako su, uz neugodne emocije vezane uz strah da će ugroziti dobar odnos s odgajateljima, mladi bili u »strahu od provedbe posljedica«. Prvenstveno su govorili o strahu od neizvjesnosti hoće li se provesti posljedice i kakve će one biti. Sljedeći kod odnosi se na doživljaj još jedne reakcije odgajatelja, mada je važno naglasiti da ona nije česta. Ukoliko se radilo o uzornoj djeci za koju odgajatelji nisu očekivali da će otići u bijeg, mladi su govorili da su doživjeli »čudjenje odgajatelja zbog njihovih postupaka« (*»I profesori nisu znali da ću ja kasnit ni to, ni nisu uopće ni sumnjali u mene da ću ja kasnit i onda ono... su se začudili kad sam, kad su pročitali u knjizi da sam ja, ne znam, došla u 1-2 jutro.«*⁴).

Opet, »izostanak nastupanja posljedica osjetili su kao olakšanje« ili ako je jedina intervencija bila razgovor (*»Pa mislio sam da će biti neke posljedice, da će me stavit u*

kaznu neku i to, a međutim nije se ništa ono, poprič'o sam s profesorima i rekli su da to više ne radim, da neću nikakvu kaznu dobit radi toga.«¹). Kao zaključak ove teme i kategorije, generalni dojam odgajateljskog postupanja mladi opisuju kroz »percepciju da se odgajatelji trude«. Pri tome, stječe se dojam da toleriraju različite postupke odgajatelja, pa i viku, samo im je bitno da vide da je odgajateljima stalo do njih i da će se potruditi i založiti za njih.

Preporuke mladih o mogućnostima unaprjeđenja stručnog rada radi prevencije bjegova

Osim što su mladi tijekom intervjua detaljno opisali dinamiku, razloge odlaska u bijeg i intervencije stručnih osoba nakon bijega, dali su vrlo obuhvatne preporuke o mogućnostima za unaprjeđenje stručnog rada u ustanovama koje brinu o djeci i mladima, a sa svrhom prevencije bjegova mladih. U Tablici 3, navedene su kategorije i kodovi unutar ove teme.

Tablica 3. Preporuke mladih o mogućnostima unaprjeđenja stručnog rada radi prevencije bjegova

Kategorije	Kodovi
Poboljšanje općih uvjeta u domu	Veći džeparac
	Više/bolja hrana
	Više privatnosti
	Dulji izlasci (jednaki za djevojke i mladiće)
	Blaža i pravednija pravila
Poboljšanje odnosa s odgajateljem/ima	Više vremena posvećenog korisnicima i međusobnom druženju
	Odošanje prema korisnicima s više ljubavi
	Izgradnja bar jednog značajnog odnosa s mladom osobom
	Rješavanje problema mladih kroz razgovor
Pravovremeno rješavanje problema mladih	Rješavanje problema unutar ustanove
	Poticanje mladih da izraze svoje potrebe i želje

Kao što je vidljivo iz Tablice 3., preporuke mladih vezane uz mogućnosti unaprjeđenja uvelike se odnose na postupanja odgajatelja. Naime, prva kategorija, »**Poboljšanje općih uvjeta u domu**«, mnogo je šturije opisana, a odnosi se na uvjete na koje pojedinačni odgajatelji nemaju (previše) utjecaja: »veći džeparac« i »bolja hrana«

(»Dobro hrana nije baš tolko problem, al na primjer eto veći džeparac da nije sto kuna mjesečno da je bar 150, 100 i po, eto tako nešto.«⁸), »više privatnosti u domu« (»I u toj samostalnoj grupi je duplo bolje, mislim, imaš svoj mir, a ove balavice tu, one mi nekad smetaju, jer se budim svaki put u 6 ujutro pa ne mogu zbog njih zaspati nekad i do 1, ono, i to mi nije u redu i odgajatelji nas stavljaju sve u isti koš.«¹³) te »dulji izlasci« (Pa ne znam, većinom cure bježe zato što nemaju dovoljno izlazaka, zato što ne mogu petkom i subotom van. Nekima to jako fali. Znači, možda da im se omogući da, ne znam, da ih, na primjer, odvezu u taj disk i u nedjelju da se, na primjer, dođe po njih. Ili ne znam, da imaju možda izlaze veće...«¹⁴). Razgovarajući o temi izlazaka, mladi su istakli da drugačija pravila vrijede za djevojke, a drugačija za mladiće, odnosno da su mladićima dopušteni dulji izlasci od djevojaka. Nadalje, korisnici smatraju kako bi »pravila trebala biti blaža i pravednija«. Mladi ističu i kako bi sankcije nakon bijega trebale biti blaže, a posebice predlažu ukidanje bukse, odnosno samice: »Pa eto, da ne dobivamo kazne, da dobijemo ako smo baš nešto teško napravili. Da ne dobijemo radi sitnica eto... Da se zabrani buksa. Pa nije ovo zatvor. To ko samica. Sam budeš, nigdje nikog i to je to. Da tamo ne može više niko otići, da se ta vrata odsjeku.«⁸.

Sljedeća kategorija objedinjuje preporuke mladih u vezi »**poboljšanja postupanja odgajatelja**«. Kod »više vremena posvećenog korisnicima i njihovom međusobnom druženju« objedinjuje želje mladih da provode više vremena s odgajateljima (»Pa mogu (razgovarati s odgajateljima), al oni uvijek imaju nekakvog posla, pa onda ono ne upadnem.«⁵; »Pa da imamo više vremena znači, za druženje, za odmaranje.«²). Nadalje, navode kako bi voljeli da se u njihovom pristupu očituje »više ljubavi«: »Pa da više s ljubavi onak... Budu. Kak bi Vam objasnio to... da budu bolji onako, da razgovaraju non-stop...«⁸. Ponajviše na temelju vlastitog pozitivnog iskustva o kvalitetnom odnosu s nekim odgajateljem mladi preporučaju da bi svaka mlada osoba trebala »imati bar jedan značajan odnos« (»Uh... Njima ne treba psihijatar. Njima treba osoba sa toplom dušom koja ih može saslušati. I to je sve. Ja vam to govorim iz vlastitog iskustva, u svakom domu mora postojati 1 osoba kojoj ti možeš otvoriti svoju dušu i svoje srce. Ne može da je nema, ona je tu ali ti je moraš naći, sam je moraš naći.«⁷). Konačno, govore da bi se »problemi trebali rješavati kroz razgovor« (»A i ne mora bit stručna pomoć, mislim može, a i može bit' i samo razgovor tako s jednim odgajateljem koji ima malo više razumijevanja i koji će te poslušati.«¹²).

Sljedeća kategorija odnosi se na »**Pravovremeno rješavanje problema mladih**«. Stekao se dojam da mladi razumiju i mogu objasniti kako se bjegovima događaju jer mladi imaju nekih problema koje misle riješiti bježanjem. Zato navode koje bi probleme trebalo riješiti da se to ne dogodi i na koji način. Kao prvi kod u ovoj kategoriji prepoznaje se želja da odgajatelji na učinkovitiji način »rješavaju probleme unutar ustanove«, odnosno da ih ne rješavaju slanjem korisnika u drugu ustanovu: »Da, i na primjer, kad netko zezne, da ne ide u drugi dom, neg da se pokušaju pomoć

na lijep način.«⁹; »Pa mene bi spriječilo da bježim hm ovaj pa da se ustroži mislim ne ustroži nego da se malo malo strože postupa sa cijelom tom situacijom zlostavljanja da odgajatelji malo više obrate pozornost neke osobe na koje smatraju da rade takve stvari na primjer da znaju za te osobe da općenito maltretiraju osobe mlađe ili slabije od njih da se obrati malo veća pozornost i da se ne da se kazni te osobe nego da kako da to da se malo strože s njima postupi daa da se priča s njima daa da ih se kazni isto tako.«⁶. Nadalje, korisnici su izrazili da bi voljeli kada bi »odgajatelji poticali mlade da izraze svoje potrebe i želje«: »Znači, pričajte s djecom, popričajte sa svakim, ali jednog po jednog. I onda popričajte, i da vidite šta kom paše.«⁹. Dakle, mladi su se, navodeći preporuke za poboljšanjem njihovog života u domu uvelike usmjerili na postupanje odgajatelja prema njima, a za koje žele da je blaže, s više ljubavi, razgovora i vremena posvećenog njima.

RASPRAVA

Kao što je u uvodu opisano, a kroz rezultate ovog istraživanja predstavljeno, odnos stručnjaka i korisnika izrazito je važan aspekt tretmana djece i mladih s problemima u ponašanju. U ovom radu, osvijetlili smo doživljaj navedenog odnosa iz perspektive jedne od uključenih strana – korisnika, kod jedne učestale pojave u ustanovama socijalne skrbi – bjegova.

Rad je bio usmjeren na četiri problemska pitanja. Prvo problemsko pitanje odnosilo se na općeniti doživljaj koji mladi imaju vezano za svoje odnose sa stručnim osobljem, odnosno odgajateljima, jer je u dosadašnjim istraživanjima taj odnos potvrđen kao čimbenik koji doprinosi učestalosti bjegova (Angenant i sur., 1991., Courtney i Barth, 1996., Nesmith, 2002., prema Courtney i sur., 2005.; Pergamit i Ernst, 2011.; Attar- Schwartz, 2012., Ching-Hsuan, 2012.; *Central Union for Child Welfare*, 2013., prema Hoikkala i Kemppainen, 2015.; Moore i sur., 2018.). Rezultati ovog istraživanja ukazuju da su odnosi korisnika i odgajatelja složeni i višerazinski. Kao odgovor na pitanje kako mladi doživljavaju odnos sa stručnim osobljem u odgojnim ustanovama, možemo reći da ga mladi doživljavaju pretežno pozitivno te da on ovisi i o postupcima odgajatelja, ali i o njihovim postupcima. Detaljnije, opisuju da odnos ovisi o situaciji, o raspoloženju u kojem odgajatelji dođu na posao, ali su svjesni i vlastite odgovornosti za uspostavu i održavanje tog odnosa. Uz to, mladi navode kako neke stvari mogu ostvarivati u odnosima s odgajateljima, dok neke ne. Primjerice, mogu se šaliti, ali ne mogu iznositi vlastite brige i probleme. Zato valja podsjetiti na kompleksnu ulogu odgajatelja koja integrira roditeljske funkcije (prehranu, higijenu, pomoć oko zadaće i discipliniranje), terapijske funkcije (savjetovanje u razdobljima stresa, poučavanje životnim vještinama) sa socijalnim funkcijama (igranje, razgovaranje, provođenje

zajedničkog vremena) (Moses, 2000.). Dočaravanje složenosti odgajateljske uloge kroz prožetost različitih funkcija koje u toj ulozi stručnjaci obavljaju, ali i očekivanja koja mladi imaju od odgajatelja, vidljiv je kroz opis obilježja koje mladi cijene kod odgajatelja. S jedne strane to su spremnost na pružanje pomoći, empatičan pristup pun razumijevanja te povjerljivost čime možemo predočiti da mladi od odgajatelja očekuju pomoć u rješavanju svakodnevnih teškoća i problema, odnosno značajna im je terapijska funkcija tog odnosa. Nadalje, cijene odgajatelje koji se šale i prilagode način komunikacije. To upravo govori da odgajateljska uloga ima elemente prijateljske uloge, odnosno značajna je socijalna funkcija tog odnosa. Činjenicu da mladi cijene pošten i blag pristup u provedbi pravila i povlastica osvještava ulogu odgajatelja u postavljanju pravila i granica, kao i sankcioniranja nepoželjnih i nedopustivih ponašanja. To što cijene poučavanje životnim/majstorskim vještinama govori o važnosti uloge roditelja/učitelja. Konačno, to što mladi cijene usklađenost svih odgajateljskih postupanja govori o važnosti timske suradnje i djelovanja u kolektivu. Ovim prikazom možemo vidjeti kako su mladi naveli ljudske i profesionalne kvalitete odgajatelja koje smatraju poželjnim ili nepoželjnim, te čak navode i više funkcija nego što nas informira stručna literatura. Drugim riječima, navedeni opisi poznati su u literaturi kao »osnaživači odnosa« (Žižak, 2010.). Iz opisa poželjnih obilježja stručnjaka od strane mladih, vidimo da očekuju višeslojnost u obnašanju odgajateljske uloge – autoriteta, savjetovatelja, zaštitnika, zagovaratelja, roditelja, prijatelja i sl. Uglavnom je riječ o uobičajenim ulogama koje može imati stručnjak u radu s djecom i mladima s problemima u ponašanju (Žižak, 2010.). Značaj svih navedenih dimenzija možemo potkrijepiti i s opisima obilježja odgajatelja koji ne doprinose pozitivnoj percepciji odnosa. No, bez obzira na imenovanje obilježja koja im ne odgovaraju, većina mladih može imenovati barem jednog odgajatelja ili jednu odgajateljicu s kojom imaju prisan odnos, što i mladi kroz preporuke, o kojima će više biti riječi u nastavku, prepoznaju kao važni element za prevenciju bjegova iz odgojnih ustanova.

Ključan dio profesionalno pomažućeg odnosa je primjena stručnih postupaka s ciljem postizanja prevencije bjegova, na što su se fokusirala preostala tri problemska pitanja ovog rada. U tom kontekstu, zanimljivo je sagledati koji postupci obilježavaju taj odnos po povratku iz bijega, o čemu govori analiza teme »Postupci odgajatelja nakon bjegova«. Tri kategorije te teme omogućuju odgovor na drugo problemsko pitanje ovog rada. Postupke stručnjaka moguće je opisati s obzirom na vrijeme u kojem nastupaju – neposredno nakon povratka iz bijega ili s vremenskim odmakom. Neposredno nakon bijega, pogotovo ukoliko se povratak iz bijega dogodio u noćnim satima, postupci su se sveli na susret (najčešće kratki) s noćnim odgajateljem te slanje na spavanje. Nekada je neposredno nakon dolaska iz bijega nastupio razgovor, što je u skladu s preporukama o intervencijama u slučaju bijega mladih (Hunwicks, 1993.; Hunwicks, 2001.; *Ministry of Justice and Attorney General*, 2010.; *Minnesota*

Department of Human Services, 2016.; Clark i sur., 2016.; *Victorian Government*, 2017.), ali nekada je potpuno izostala reakcija nakon povratka iz bijega. No, svakako je osnažujuće da sljedeća kategorija reflektira dominantnu reakciju po povratku iz bijega, a to je razgovor o bjegovima. Elemente razgovora koje su mladi isticali su prikupljanje podataka o tijeku bijega, stjecanje uvida u razloge bijega, osvještavanje posljedica, dijeljenje savjeta. Takvi elementi idu u prilog s preporukama o tijeku tog razgovora: da on mora biti u odgovarajućem vremenskom okviru te da se kroz njega treba steći uvid u čimbenike koji su doprinijeli bijegu, a treba uključivati procjenu je li dijete bilo izloženo seksualnom iskorištavanju te pomoći mladoj osobi u traženju rješenja za njene probleme (Hunwicks, 1993.; *Ministry of Justice and Attorney General*, 2010.; *Institute for Juvenile Research, University of Illinois at Chicago*, 2010.; *Minnesota Department of Human Services*, 2016.). S obzirom da su ranija istraživanja (Malloch i Burgess, 2007.; Eritsyana i Kolpakova, 2017.) usmjerena na analizu usluga kojima se pomaže mladima u bijegu ili nakon bijega, došle do zaključka kako najčešće izostaje savjetovanje, pružanje pomoći i podrške u kontekstu profesionalno pomažućeg odnosa, svakako može biti osnažujuće da su mladi navodili pojavnost takvih razgovora u kontekstu dugotrajnijeg profesionalno pomažućeg odnosa. Ali ne smijemo zanemariti kodove u ovoj kategoriji koji opisuju razgovore ispunjene vikom i prigovaranjem ili pak izostanak reakcije nakon povratka iz bijega. Paralelno, uz razgovor mladi navode i nastupanje posljedica, koje doživljavaju kao kaznu. Najčešće se radi o ukidanju džeparca, zabrani izlaska s odjela ili iz ustanove te boravak u sobi za izolaciju. U tome posebno zabrinjavaju kodovi kojima mladi opisuju da se posljedice opetovano ponavljaju bez obzira na količinu bjegova što dovodi u pitanje njihovu učinkovitost. Ono što nikako nije u skladu s preporukama što mladi doživljavaju te posljedice nepredvidljivima, odnosno najčešće ne znaju koliko će one trajati.

Ne samo sadržaj, već i tonalitet ovih kategorija, pomaže nam u odgovaranju na treće problemsko pitanje koje ima za cilj prikazati koje postupke mladi doživljavaju učinkovitima, a koje ne. Kako se po povratku iz bijega najčešće radilo o intervencijama koje su uključivale i elemente razgovora i nastupanje posljedica, mladi su mogli prepoznati razumijevanje odgajatelja za postupke i poziciju korisnika te suosjećanje. Takvo postupanje zasigurno doprinosi povezanosti i stvaranju čvršćeg i kvalitetnijeg odnosa koji može doprinijeti prevenciji daljnjih bjegova i stvaranju osjećaja sigurnosti i pripadanju u ustanovi. No, ukoliko se orijentiramo na postupke koje su mladi identificirali da su djelovali na donošenje odluke o daljnjem ne bježanju iz ustanove, to je zasigurno bio poučan razgovor koji uključuje elemente predočavanja potencijalnih posljedica ili davanje savjeta o poželjnom ponašanju. Iako neki mladi govore da su nakon zabrana, izolacije i kažnjavanja prestali bježati kako bi izbjegli neugodne posljedice, ne može se reći kako su oni internalizirali odluku o ne bježanju već da su ih takve sankcije odvratile od daljnjih bjegova. Da su neugodne emocije pokretač

promjena u ponašanju potkrepljuje kategorija o prisutnom strahu zbog mogućih nastupanja posljedica ili pak o nizu neugodnih emocija koje su mladi doživjeli nakon postupka odgajatelja.

Kao konkretan odgovor na pitanje kako mladi doživljavaju postupke odgajatelja možemo reći da mladi doživljavaju da se odgajatelji trude i da im postupcima pokazuju da je odgajateljima stalo. Ukoliko prepoznaju da je odgajateljima stalo te je nastupanje posljedica protkano razgovorima koje mladi dožive kao poučan/učinkovit, tada mladima nastupanje posljedica lakše pada. To upravo govori o značaju unaprijed izgrađenog kvalitetnog odnosa između odgajatelja i mlade osobe. Da je i mladima stalo do tog odnosa govore neugodne emocije koje su doživjeli tijekom spomenutih razgovora ili tijekom nastupanja posljedica. Naravno, ne treba zanemariti navode mladih da su izostanak posljedica doživjeli kao olakšanje.

Zaključno možemo reći kako je odluka o daljnjem ne bježanju temeljena ili na izbjegavanju doživljavanja neugodnih emocija u budućnosti ili na uviđanju posljedica koje bi mogle nastupiti nakon bijega. No, ukoliko izostane razgovor usmjeren na analizu razloga, opis bijega i uviđanje potencijalnih opasnosti, postupci se doživljavaju kao nepravedna, preuveličana i previše okrutna kazna.

Ovakvi rezultati daju važnost strategijama Clarka i sur. (2016.) i preporukama »Victorian Government« (2017.). U njima se naglašava koliko je važno uvesti standarde dobre prakse, i osim protokola o postupanju nakon što se mlada osoba vrati iz bijega, razvijati kompetencije stručnjaka za uspostavu kvalitetnog odnosa i provođenje profesionalnog razgovora koji bi djelovao preventivno za daljnje bjegove mladih. Prema Clarku i sur. (2016.) takav razgovor trebao bi osnaživati i podržavati mladu osobu, omogućiti joj da kaže kako se osjeća i što se s njom zbiva, što podrazumijeva da mladi mogu slobodno izraziti svoju želju da pobjegnu. Još jedna obuhvatna strategija (*Institute for Juvenile Research, University of Illinois at Chicago, 2010.*) osigurava smjernice za tretmanske institucije i dijeli ih na dugoročno preventivne poput stvaranja sigurnog terapijskog okruženja te one smjernice nakon što je identificiran rizik za pojavu takvog ponašanja kod mlade osobe u skrbi. Te kratkoročno preventivne smjernice uključuju: promociju otvorene komunikacije s ciljem otvorenog izražavanja želje mladih za bijegom kako bi se osigurala podrška i razgovor u tom razdoblju, prilagodbu okruženja kako bi se zadovoljile individualne potrebe svakog pojedinca unutar nekog programa, uključivanje stručnog osoblja u program s kojima se mladi osjećaju sigurno, kao i definiranje postupaka ukoliko je odnos obilježen psihičkim ili fizičkim nasiljem, identificiranje i uključivanje u tretman člana obitelji ili neke odrasle značajne osobe.

Posljednje istraživačko pitanje odnosilo se preporuke mladih o potencijalno učinkovitim strategijama u prevenciji (daljnjih) bjegova. Tome može poslužiti analiza treće teme »Preporuke mladih o mogućnostima unaprijeđenja stručnog rada radi

prevencije bjegova«. Kroz tri kategorije mladi govore o tri skupine preporuka. Jedna od njih odnosi se generalno na poboljšanje općih uvjeta u domu poput unošenja promjena u pravila odgojne ustanove ili pak načina provedbe pojedinih pravila, koja dopuštaju više slobode, prvenstveno u smislu izlazaka, kretanja po domu, a koja su rodno ravnopravna, omogućuju veću privatnost korisnika, vlastiti prostor, veći džeparac ili pak kvalitetniju hranu. Takve preporuke potkrepljuju dugoročno preventivne smjernice »*Institute for Juvenile Research*« (University of Illinois at Chicago, 2010.) usmjerene na stvaranje sigurnog okruženja.

No, iz perspektive teme ovog rada važne su ideje mladih o izgradnji kvalitetnog odnosa između korisnika i stručnjaka te one vezane uz postupke odgajatelja. Tako je prepoznata nužnost ulaganja truda u uspostavu kvalitetnijeg odnosa jer je dojam da odgajatelji uvijek imaju nekog drugog posla, odnošenja prema korisnicima s više ljubavi, poticanja mladih na izražavanje vlastitih želja i potreba te rješavanja problema unutar ustanove. Kao vrlo značajna preporuka mladih čini se i nužnost da svaka mlada osoba ima bar jedan značajni odnos s nekim odgajateljem i da se taj odnos održava i nadograđuje. Uz to, važna preporuka je da se problemi, ne samo oni vezani uz bijeg već i svakodnevni problemi, trebaju rješavati kroz razgovor. Takve preporuke potvrđuju značaj već spomenutih smjernica (*Victorian Government*, 2017.) iz Australije koji navodi da bi se u jačanju zaštitnih čimbenika prednost trebala dati intervencijama utemeljenima na osnaženom odnosu, poučavanju vještina rješavanja problema i nošenja s teškim životnim događajima. Generalno, i druge već spomenute strategije usmjerene su prvenstveno na stvaranje sigurnog okruženja, uključivanje mladih u procese donošenja odluka ili pak stjecanje uvida u razloge bjegova kroz instrumente procjene, što kroz ovaj rad potvrđuju i mladi.

Povezujući perspektivu mladih predstavljenu kroz odgovore na sva četiri problemska pitanja ovog rada, vidimo značaj uspostavljenog kvalitetnog odnosa između korisnika i stručnih osoba, koji predstavlja preduvjet svih navedenih strategija. To ide u prilog da se ne radi o jednokratnoj intervenciji koja se događa nakon bijega, već o kontinuiranom procesu izgradnje i nadogradnje odnosa kroz primjerene intervencije stručnjaka od samog početka boravka djeteta u ustanovi. Samo tako, odnos može predstavljati dio učinkovite intervencije i djelovati u smjeru smanjivanja broja nedopuštenih odlazaka mladih iz odgojnih ustanova.

Nakon rasprave rezultata valja se osvrnuti i na ograničenja ovog istraživanja. Jedno od ograničenja ovog istraživanja, a time i prikaza rezultata je taj što je obuhvatio samo perspektivu korisnika i njihov doživljaj odnosa s odgajateljima u odgojnim ustanovama. Kada se raspravlja o značajkama ili o uspostavi i održavanju odnosa svakako bi bio veći dobitak da se o ovoj temi razgovaralo i sa stručnjacima koji rade u odgojnim ustanovama. Zato bi daljnja istraživanja ove teme mogla uključiti i per-

spektivu stručnjaka te steći uvid u postupke kojima se nastoji prevenirati odlazak mladih iz odgojnih ustanova. Time bi zasigurno mogli steći jasniju sliku promišljaju li odgajatelji da izgradnjom i uspostavom kvalitetnog odnosa grade sigurnost mlade osobe, preveniraju nepoželjna ponašanja, a time i bjegove. U ovom radu je prikazan samo dio rezultata. Naime, kao što se iz protokola za polustrukturirani intervju s mladima može vidjeti, istraživanjem se nastojao steći uvid u procese, okolnosti bjegova te što oni znače mladima u odgojnim ustanovama, a u ovom radu prikazan je samo dio rezultata koji se u osnovnim obradama pokazao ključnim i koji je zahtijevao dodatna razjašnjenja.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

S obzirom da je ovaj rad usmjeren na prikaz iskustva mladih i njihovog doživljaja odnosa sa stručnim osobljem općenito, ali i odnosa i postupaka u slučaju bjegova iz odgojnih ustanova, te preporuka za unaprjeđenje stručnog rada radi prevencije bjegova, zaključke rada temeljit ćemo na idejama mladih koje su se pojavile u analizi sve tri teme. Sažeto, tri su obilježja koja mladi cijene kod odgajatelja, koja spominju da su doživjeli kao intervenciju nakon bjegova i koju preporučuju da bi trebalo uvesti kao strategiju za prevenciju bjegova. To su uspostava bar jednog bliskog odnosa koji je značajan za rješavanje problema i čiji pristup ima elemente terapijskog odnosa. Sljedeće obilježje je razgovor koji je protkan savjetima, ukazivanju na posljedice ili opasnosti tijekom bijega, ali i stjecanje uvida u tijek i razloge bijega. Kao treće obilježje ističe se pošten i blag pristup u provedbi pravila i povlastica. No, ovdje valja naglasiti da postoji razlika između željenog i doživljenog, jer kroz opise doživljenih postupaka ističu prisutnost nekonzistentnosti u trajanju posljedica, opetovano ponavljanje posljedica ili pak potpuni izostanak nastupanja posljedica.

Rezultati ukazuju da su neke vrste sankcija utjecale da mladi više ne bježe, no bitno je da postupci doprinesu uspostavi kvalitetnog odnosa, a ne samo da ga kratkoročno spriječe u bježanju. Bitno je da dugoročno »uvuku« mlade osobe u odnos sa stručnim osobljem, ali i cjelokupnu socijalnu mrežu ustanove, kako odnosi unutar ustanove ne bi bili razlozi zbog kojih mladi bježe već zaštitni čimbenici u sprječavanju bjegova.

Unazad nekoliko godina u Republici Hrvatskoj radi se na implementaciji protokola u postupanju u slučaju bijega. Predstavljeni primjeri drugih zemalja, ali rezultati ovog istraživanja upravo govore o važnosti povezivanja s mladom osobom u smislen, topao, brižan i podržavajući odnos, pun suosjećanja i razumijevanja, iskrene brige. Upravo to je karika koja često izostane u kreiranju protokola postupanja u slučaju bjegova, a time i u njihovoj provedbi.

LITERATURA

1. Ajduković, M., Kregar Orešković, K. & Sladović Franz, B. (2008). Mogućnosti i izazovi kvalitativnog pristupa u istraživanju skrbi djece. U: Koller-Trbović, N. & Žižak, A. (ur.), *Kvalitativni pristup u društvenim istraživanjima*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 119-150.
2. Ajduković, M. & Kolesarić, V. (ur.) (2003). *Etički kodeks istraživanja s djecom*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Vijeće za djecu Vlade RH.
3. Attar-Schwartz, S. (2012). Runaway behavior among adolescents in residential care: The role of personal characteristics, victimization experiences while in care, social climate, and institutional factors. *Children and Youth Services Review*, 35, 258-267, <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2012.11.005>
4. Benoit-Bryan, J. (2015). *National runaway safeline's 2015 reporter's source book on runaway and homeless youth*. Preuzeto s: <https://www.1800runaway.org/wp-content/uploads/2015/09/2015-Media-Source-Book-FINALv2.pdf> (15.7.2017.).
5. Bouillet, D. & Uzelac, S. (2007). *Osnove socijalne pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga
6. Braun V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101, <http://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
7. Cahill, O., Holt, S. & Kirwan, G. (2016). Keyworking in residential child care: Lessons from research. *Children and Youth Services Review*, 65, 216-223, <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2016.04.014>
8. Ching-Hsuan, L. (2012). Children who run away from foster care: Who are the children and what are the risk factors?. *Children and Youth Services*, 34, 807-813, <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2012.01.009>
9. Clark, H. B., Crosland, K. A., Geller, D., Cripe, M., Kenny, T., Neff, B. & Dunlap, G. (2016). A functional approach to reducing runaway behavior and stabilizing placements for adolescents in foster care. *Research on Social Work Practice*, 18 (5), 429-441, <https://doi.org/10.1177/1049731508314265>
10. Courtney, M., Skyles, A., Miranda, G., Zinn, A., Howard, E. & Goerge, R. (2005). *Youth who run away from substitute care*. Preuzeto s: http://www.chapinhall.org/sites/default/files/old_reports/174.pdf (31.8.2017.).
11. Courtney, M. E. & Zinn, A. (2009). Predictors of running away from out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 31 (12), 1298-1306.

12. Eritsyanyan, K. Y. & Kolpakova, O. I. (2017). Runaway behaviour among children in residential care in St. Petersburg: A qualitative study. *Psychology in Russia: State of Art*, 10 (4), 124-133, <https://doi.org/10.11621/pir.2017.0411>
13. Gelso, C. (2014). A tripartite model of the therapeutic relationship: Theory, research, and practice. *Psychotherapy Research*, 24 (2), 117-131, <https://doi.org/10.1080/10503307.2013.845920>
14. Harder, A. T., Knorth, E. J. & Kalverboer, M. E. (2013). A secure base? The adolescent-staff relationship in secure residential youth care. *Child and Family Social Work*, 18 (3), 305-317, <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00846.x>
15. Hidalgo, J. (2016). Promoting collaborative relationships in residential care of vulnerable and traumatized youth: A playfulness approach Integrated with trauma systems therapy. *Journal of Child and Adolescents Trauma*, 9, 17-28, <https://doi.org/10.1007/s40653-015-0076-6>
16. Hoikkala, S. & Kempainen, M. (2015.). Running away from children's residential care: The Finnish case. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 6 (3), 466-477. Preuzeto s: <https://journals.uvic.ca/index.php/ijcyfs/article/view/13566> (28.4.2020.)
17. Holmes, L, Connolly, C., Mortimer, E. & Havesi, R. (2018). Residential Group Care as a Last Resort: Challenging the Rhetoric. *Residential Treatment for Children & Youth*, 35 (3), 209-224, <https://doi.org/10.1080/0886571X.2018.1455562>
18. Horvath, A. O. (2001). The alliance. *Psychotherapy theory, research, practice, training*, 38, 365-372, <https://doi.org/10.1037/0033-3204.38.4.365>
19. Hunwicks R. (1993). Hidden truths: Young people's experiences of running away. Summary report. In: Rees, G. (ed.), *Hidden truths: Young people's experiences of running away*. London: The Children's Society.
20. Hunwicks, R. (2001). Working with youth runaways learning from practice summary. In: Rees, G (ed.), *Working with young runaways: Learning from practice*. London: The Children's Society.
21. Institute for Juvenile Research & University of Illinois at Chicago (2010). *Youth missing from care: Guidelines for residential treatment facilities and group homes*. Behavioral health and welfare program. Chicago: Institute for Juvenile Research & University of Illinois at Chicago.
22. Izzo, C. V., Aumand, B. N., Cash, B. M., McCabe, L. A., Holden, M. J. & Bhattacharjee, M. (2014). Exploration of the youth-adult relationship in residential care: Small glimpses from a large sample of youth. *International Journal of Child and Family Welfare*, 15 (1/2), 10-23.

23. Jeđud, I. (2011). *Doprinos perspektive korisnica Odgojnog doma Bedekovića razumijevanju rizičnosti kod djevojaka*. Doktorska disertacija. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
24. Kaur, M. (2019). Caregiver – child relationship in residential homes for children. *Social Work Chronicle*, 8 (1), 37-60, <https://doi.org/10.1080/09575146.2012.693908>
25. Kim, H. & Chenot, D. (2015). Running away from out – of – home care: a multilevel analysis. *Children & Society*, 29, 109-121, <https://doi.org/10.1111/chso.12019>
26. Kovačiček, M. (2017). *Zaštitni čimbenici za sprječavanje bjegova iz odgojnih ustanova iz perspektive mladih*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
27. Lacey, A. & Luff, D. (2009). *Qualitative data analysis. The NIHR RDS for the East Midlands/Yorkshire & the Humber*, Preuzeto s: https://www.rds-yh.nihr.ac.uk/wp-content/uploads/2013/05/9_Qualitative_Data_Analysis_Revision_2009.pdf (23.8.2017.).
28. Lampret, S. (2017). *Odnos korisnika i stručnjaka – rizični ili zaštitni čimbenik za bjegove mladih iz odgojnih ustanova*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
29. Lin, C. H. (2012). Children who run away from foster care: Who are the children and what are the risk factors? *Children and Youth Services Review*, 34 (4), 807-813, <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.01.009>
30. LoCoco, G., Gullo, S., Prestano, C. & Gelso, C. J. (2011). Relation of the real relationship and the working alliance to the outcome of brief psychotherapy. *Psychotherapy*, 49, 359-367, <https://doi.org/10.1037/a0022426>
31. Malloch, M. & Burgess, C. (2007). *A scoping study of services for young runaways*. Stirling: Scottish Centre for Crime and Justice Research & University of Stirling.
32. Martin, D. J., Garske, J. P. & Davis, M. K. (2000). Relation of the therapeutic alliance with outcome and other variables: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 438-450, <https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.3.438>
33. Maurović, I. (2015). *Otpornost adolescenata u dječjim domovima*. Doktorska disertacija. Zagreb: Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
34. Ministry of Justice and Attorney General (2010). *Runaway children and youth*. Saskatchewan policy and practice. Saskatchewan.

35. Minnesota Department of Human Services (2016). *Responding to youth who run away from foster care – practice guide*. St. Paul: Minnesota Department of Human Services.
36. Moore, T., McArthur, M., Death, J., Tilbury, C. & Roche, S. (2018). Sticking with us through it all: The importance of trustworthy relationships for children and young people in residential care. *Children and Youth Services Review*, 84, 68-75, <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.10.043>
37. Moses, T. (2000). Attachment theory and residential treatment: A study of staff – client relationship. *American Journal of Orthopsychiatry*. 70 (4), 474-490, <https://doi.org/10.1037/h0087681>
38. Nelson-Jones, R. (2007). *Praktične vještine u psihološkom savjetovanju i pomaganju*. Zagreb: Naklada Slap.
39. Norcross, J. C. & Lambert, M. (2011). Evidence-based therapy relationships. In: Norcross, J. C. (ed.), *Psychotherapy relationships that work*. New York: Oxford University Press, 3-24.
40. Pergamit, M. & Ernst, M. (2011). *Running away from foster care: Youths' knowledge and access of services*. Preuzeto s: <https://www.1800runaway.org/wp-content/uploads/2015/05/Part-C-Youth-in-Foster-Care.pdf>(15.7.2017.)
41. Pravobranitelj za djecu (2019). *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2019*. Preuzeto s: <https://dijete.hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/> (5.5.2020.)
42. Pravobranitelj za djecu (2018). *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2018*. Preuzeto s: <https://dijete.hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/> (5.5.2020.)
43. Pravobranitelj za djecu (2017). *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2016*. Preuzeto s: http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/index.php/hr/izvjemainmenu-93/cat_view/945-izvjea/946-izvjea-o-radu-pravobranitelja-za-djecu.html (10.08.2017.)
44. Pravobranitelj za djecu (2016). *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2015*. Preuzeto s: http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/index.php/hr/izvjemainmenu-93/cat_view/945-izvjea/946-izvjea-o-radu-pravobranitelja-za-djecu.html (10.8.2017.)
45. Pravobranitelj za djecu (2015). *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2014*. Preuzeto s: http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/index.php/hr/izvjemainmenu-93/cat_view/945-izvjea/946-izvjea-o-radu-pravobranitelja-za-djecu.html (10.8.2017.)
46. Pravobranitelj za djecu (2014). *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2013*. Preuzeto s: <http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/index.php/hr/>

- izvjemainmenu-93/cat_view/945-izvjea/946-izvjea-o-radu-pravobranitelja-za-djecu.html (10.8.2017.)
47. Pravobranitelj za djecu (2013). *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2012*. Preuzeto s: http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/index.php/hr/izvjemainmenu-93/cat_view/945-izvjea/946-izvjea-o-radu-pravobranitelja-za-djecu.html (10.8.2017.)
  48. Ratkajec Gašević, G., Maurović, I. & Zalović, T. (2017). Bjegovi mladih iz odgojnih domova i domova za odgoj. U: Popović, S. & Zloković, J. (ur.), *Zbornik radova s interdisciplinarnog znanstveno-stručnog skupa Zaštita prava na zdravlje djece i mladih u alternativnoj skrbi*, Rijeka, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 56-75.
  49. Social Care Wales (2020). *Relationships between professionals and children living in residential child care*. Preuzeto s: <https://socialcare.wales/service-improvement/relationships-between-professionals-and-children-living-in-residential-child-care> (4.5.2020.)
  50. Victorian Government (2017). *Missing from care, a literature review*. Melbourne: Department of Health and Human Services.
  51. Žižak, A. (2010). *Teorijske osnove intervencije – socijalno pedagoška perspektiva*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
  52. Žižak, A. (2006). Normativne orijentacije adolescenata u riziku iskazane kroz samoprezentaciju, *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 42 (1), 39-54.

Gabrijela Ratkajec Gašević

*Faculty of Education and Rehabilitation Sciences
University of Zagreb*

Sanja Lampret

Center for Education of Children and Youth Rijeka

Ivana Maurović

*Faculty of Education and Rehabilitation Sciences
University of Zagreb*

THE IMPORTANCE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CARE GIVERS AND BENEFICIARIES AND PROFESSIONAL INTERVENTIONS IN THE PREVENTION OF RUNAWAYS FROM RESIDENTIAL CARE

ABSTRACT

Youth runaways are often mentioned as a burning problem in residential care. Apart from phenomenological aspects and factors that contribute to this phenomenon, and which have previously been analyzed in scientific research studies, this paper is focused on the relationship of young people who have already had an experience of runaway from residential care with professionals, primarily educators. Existing research studies indicate the significance of the relationship between the users and professionals, at which poor relationship is associated with the reasons for youth runaways, and a good relationship with protective factors that prevent the youth from running away and which protect them generally is perceived as a factor that contributes to the success of the treatment. The aim of this paper is to present how young persons experience the relationship with professionals, and which actions of professionals they identify as potentially useful and efficient in the prevention of runaways from residential care. The focus is on the significance and possibilities of professional helping relationship between professionals and young persons with the aim of preventing the occurrence of youth runaways from residential care. The perspective of 15 young persons with the experience of runaway from residential care is presented. The technique of a semi-structured interview was applied for the data collection, and a thematic analysis was conducted for data processing. As a result of the thematic analysis in which three topics were determined as a framework, 12 categories and 57 codes were recognized. The results of this research indicate that the

relationships between the users and educators are complex and multi-layered. Young people primarily experience the relationships positively, and the relationships depend on the actions of the educators as well as on their own actions. The actions of the educators that the youth experienced after returning to residential care after runaway can be divided into those happening immediately after the runaway and those with a time lapse. The dominant intervention following runaways is a conversation about the runaway which contains the elements of obtaining the data about the course of the runaway, gaining an insight into the reasons for the runaway, raising awareness about the consequences and giving advice. Apart from conversations, young people mention the consequences which include grounding, lifting privileges and isolation. The results illuminate how the relationship between young people and professionals can become an important prerequisite in the prevention of youth runaways from residential care.

Key words: *youth runaways, residential care institutions, actions of professionals in case of youth runaways, recommendations of young people.*

*Međunarodna licenca / International License:
Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0.*